

delmében ismerheti meg (bár ez ma még ritka, reális fejlesztési célnak tekinthető). Ezek a rendszerek természetesen alkalmasak online katalógus szolgáltatására, illetve könyvkölcsönzésre is. A kért könyvet az igénylő postán kapja meg.

Az eddigiekben elsősorban a könyv tájékoztató-ügyi vonatkozásait emeltük ki, Brückner Huba műve azonban ennél sokkal bővebb.

A hazai szakirodalomban elsőként széles körű betekintést kíván nyújtani a videotex rendszerek összetett műszaki és alkalmazási kérdéseibe, felvázolja megjelenésük társadalmi jelentőségét, lehetséges hatásait. Ennek megfelelően foglalkozik a jelenlegi (műsorszórt és párbeszédés) videotex rendszerekkel és alkalmazásaikkal, e rendszerek fejlődésének lehetséges irányával és műszaki fejlődésüknek az alkalmazásokra gyakorolt hatásával, társadalmi fogadtatásuk és hatásuk kérdéseivel.

A három fő részre tagolt mű mindenekelőtt a rendszerek definícióját adja meg, melynek keretében a terminológiai egységesítésre is nagy hangsúlyt fektet. Ez annál is inkább indokolt, mert mint minden új területen, a videotex esetében is jelenleg nagy a terminológiai zűrzavar. Az első fő rész ezenkívül a videotex rendszerek fejlődéstörténetét és alkalmazásait tekinti át.

A második fő rész a teletext/videotex rendszer-technikáját ismerteti. Szól a különféle megjelenítési rendszerekről (Teletext/Prestel, Antiope, Telidon és Captain), ezek jellemzőiről, és áttekinti a szabványosítási törekvéseket (CEPT- és NAPLPS-szabványok). Ismerteti a videotex terminálok kialakítási

konceptióit, a terminálokhoz csatolható berendezéseket és felhasználási lehetőségeiket. Az adatbázisok architektúrája mellett bemutatja az alkalmazható keresési módokat és az adatbázisok tartalmi választékát. Az adatátvitellel foglalkozó fejezet az átviteli módok és hálózatok leírásán kívül számos megvalósult rendszer felépítését is bemutatja. Részletebben taglalja az ISO-OSI referenciamodellt és a videotex rendszerek hálózati protokolljait. A rendszertechnikát ismertető második fő részt a videotexre vonatkozó szabványok összefoglalása zárja le. A harmadik fő rész a szolgáltatások bevezetésének problémáival, hatásaival, a felmerülő gazdasági kérdésekkel, a fejlődési irányokkal és a hazai helyzettel ismerteti meg.

A könyv függelékében négy megjelenítési rendszer (Teletext/Prestel, Antiope, Telidon, Captain) bővebb leírásán túl számos európai és tengerentúli videotex-szolgáltató és -fejlesztő szervezet címét is megtaláljuk.

A gazdag irodalomra épülő szakkönyvet a rövidítések feloldása, a fontosabb fogalmak magyarázata, tárgymutató, valamint 93 ábra, 23 táblázat és 43 fénykép (köztük sok színes) teszi teljessé.

A SZÁMALK kiadásában megjelent, szép kivitelű könyv nemcsak a szakembereknek, hanem a korszerű oktatási technikák iránt érdeklődőknek is érdekes olvasmány.

Nagy Elek
(SZÁMALK)

Kialakulóban az információs-kommunikációs tudományok rendszere

A szerző előlírásban kijelenti: "A tudományos diszciplínák napjainkban keletkezett listáiban aligha találni az informatikánál népszerűbb és egyértelműséget nélkülözőbb terminust. Számos nyelvben az információhiány terminussal párhuzamosan használják, amely nem kevésbé sok jelentésű."

Kijelenti még: "Az információs elméletek, koncepciók, hipotézisek, javaslatok és előfeltételezések e lavinájának megjelenését hiba volna csak szubjektív okokkal megmagyarázni. Ez korántsem elemi, hanem törvényszerű jelenség... Kínálgatik az a következtetés, hogy jelenleg nem egyetlen külön vett információtudomány van kialakulóban, hanem egész rendszer, amelyet az információs-kommuni-

kációs tudományok rendszerének nevezhetünk... A tudományos diszciplínának ez az alakulóban levő komplexuma perspektivikusan az információs kommunikációval kapcsolatos ismereteket egyesítő, bonyolult és sokszintű rendszer képét mutatja."

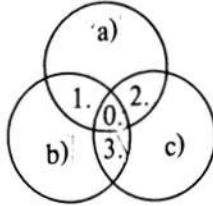
Cikkének célját abban jelöli meg, "hogya meghatározza a kialakulóban levő információs-kommunikációs tudományok alapvető körvonalait, s amennyire lehet, e rendszeren belül megszabja a különféle információs tudományok, diszciplínák, elméletek és koncepciók helyét".

Szerzőnk tehát jellegzetesen "virágozzék száz virág" álláspontot foglal el e szélesen vett terület alakulásaival kapcsolatban. Sőt, kifejezetten hangsúly-

lyozza is ezt, amikor kijelenti, hogy "lehetetlen megtagadni a létezés jogát bármely, magát "informatiká"-nak tituláló irányzattól. Ellenkezőleg, mindegyikük külön-külön való és együttes fejlődését akként kell elősegíteni, hogy az információs-kommunikációs tudományok egységes rendszerének kialakításában valamennyiük tudományos potenciálját maximálisan hasznosítani lehessen".

Az információs-kommunikációs tudományok rendszertana abból indul ki, hogy van:

- a) társadalmi információ (kommunikáció)
- b) biológiai információ
- c) gépi információ (gépi kommunikáció).

Ez a három alapvető információ típus az ember által kerül kapcsolatba, "átfedésekbe" egymással. (Vö. az 1–3., illetve a 0. mezővel.)

Az a)–c) nem átfedő területein folyó kutatások képezik a rendszer konkrét (rész)diszciplínáit. Az 1–3. mezőben folyó kutatásokból vannak kialakulóban a rendszer integratív diszciplínái. A 0. mezőben koncentrálnak a kutatásokból születik meg az információs kommunikáció megatudománya.

Az a) terület (társadalmi információ) határai között napjainkig meglehetősen kijegecesedtek azok a kutatási komplexumok, amelyek rendszertanilag is ide tartoznak (szociológia, nyelvészet és szemiotika, irodalomtudomány és művészettudomány, pedagógia, dokumentumtudomány). A b) területen (biológiai információ) még bizonytalanabb a helyzet, de pl. máris önálló ismeretággént beszélhetünk a genetikai információról, a reflexológiáról, a zoológikáról, a neurológiáról. A c) terület (gépi információ) jelenleg is gazdagon le van fedve kutatásokkal (automatika és telemechanika, számítástechnika és programozás, mérés- és technika, rádió- és tv-technika, radiolokáció, radionavigáció, adatátvitel stb.).

Az integratív diszciplínák szintjén az 1. mezőben (társadalmi-biológiai jellegű diszciplínák) minde-

nekelőtt az ún. pszichoinformatikai diszciplína születésének vagyunk a tanúi. A 2. mező (társadalmi-műszaki jellegű diszciplínák) kutatásait tarthatjuk elsősorban (szovjet terminológiával élve) informatikai vagy (másutt használatos terminológiával élve) információtudományi kutatásoknak. A 3. mezőhöz (biotechnikai kommunikáció) kapcsolódnak az ergonómiai, a mérnök-pszichológiai, a bionikai és a biológiai kibernetikai kutatások.

A 0. mezőn folyó vagy folytatható kutatások megatudományinak való elnevezése a szerző nyelvújító leleménye. A lényeg az, hogy ide az "össztudományi" jellegű kutatásokat lehet besorolni, tehát az általános kommunikáció- és információelméletieket.

A különféle információs-kommunikációs diszciplínáknak ilyenforma rendszerbe szervezése – természetesen – jóval túllépi azokat a határokat, amelyeket a könyvtárosok, dokumentalisták és az informatikusok önmaguk kutatási határai gyanánt megszabtak. Semmi kétség: a fent felsorolt "tortaszletek"-ből nem is mindegyik az övék. Azt kell hangsúlyozni, hogy a társadalomtudományi, műszaki tudományi és biológiai tudományi "tortaszletek"-ké (alrendszerékké) is rendezhető "tortaszletek" (diszciplínák) közül illetékességük főként a dokumentalistikára, a társadalmi-informatikai diszciplínákra, a műszaki-informatikai diszciplínákra és a megatudományi kutatásokra terjed ki. A szerző sorra veszi mind a négy terület művelését illetően kialakult elképzeléseket, koncepciókat vagy – ahogy ő nevezi – "tanításokat", majd belőlük vonja le azt a "virágzó száz virág"-következtetést, amelyről e referátum elején szövegünk.

/SOKOLOV, A. V.: *Sistema informacionno-kommunikacionnyh nauk. = Naučno-tehničeskaâ informáciâ, Ser. 2. 4. sz. 1985. p. 1–9./*

(Futala Tibor)

Az információkezelő szakember mint csoportanimátor

Az "előremozdítani, segíteni, lehetővé tenni, megkönnyíteni" ige (angolul to facilitate) sok összefüggésben fordul elő a könyvtári szakirodalomban, ám főnévi alakja (the facilitator) annál ritkábban. (A tömörítvényben ezt a terminust az animátor

szóval fordítjuk, mint ami ugyan más szakterület terminológiájában jelent meg a magyar szaknyelvben, értelmileg azonban ebben az összefüggésben is megállja a helyét. – A ref. megj.) Kevés információs szakember vállalta a szervezet animátorának a